

Kısa vadeli fon girişleri bankalara zarardır

Sarp Kalkan
Ekonomi Politikaları Analisti

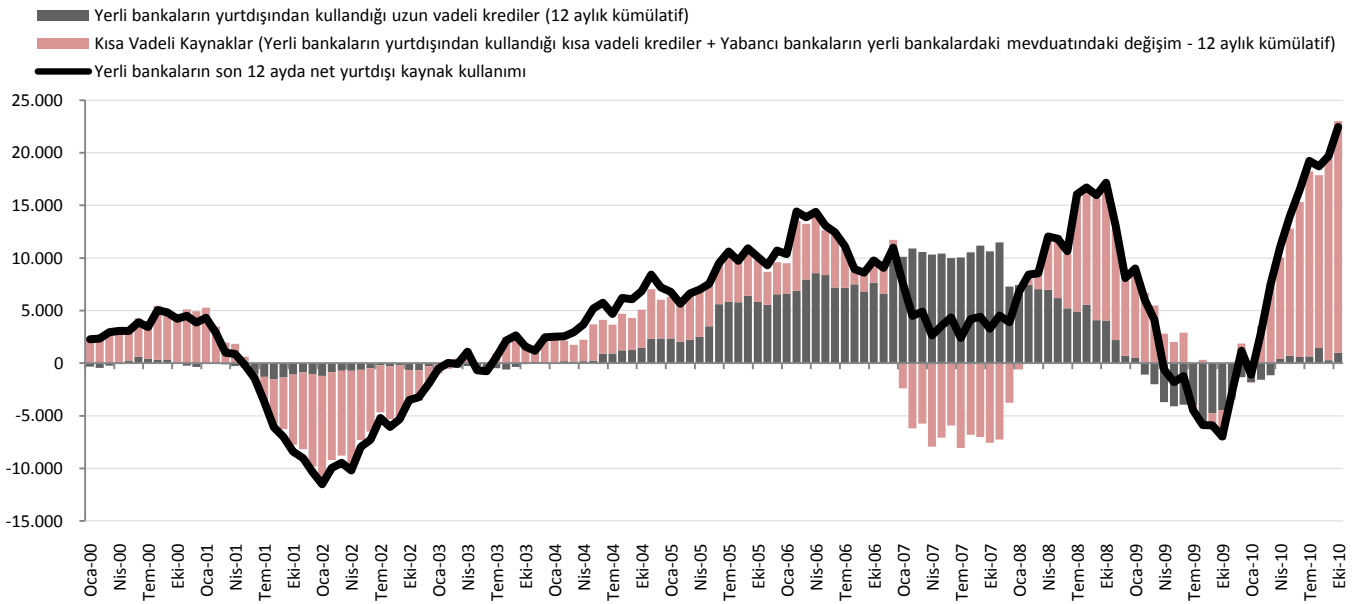
TEPAV Değerlendirme Notu
Aralık 2010

Krizle birlikte ABD Merkez Bankası başta olmak üzere gelişmiş ülkelerin merkez bankalarının parasal genişlemeye gitmeleriyle birlikte Türkiye gibi bazı gelişmekte olan ülkelere yönelen kısa vadeli fon akımları hızla arttı. Türkiye’de fon akımlarının ana giriş kanalının bankacılık sektörü olmasından dolayı bankaların bilançoları daha riskli hale geldi. Zaten canlı olan iç talebe artan fon akımları da eklenince, iç kredi hacminde ciddi bir genişleme sağlandı. 2010’un ilk 10 ayında toplam kredi hacmi yüzde 23, tüketici kredisi hacmi de yüzde 31 arttı.

İç kredi hacmindeki genişlemeden rahatsız olan Merkez Bankası, kredi genişlemesini yavaşlatmak için zorunlu karşılıkların artırılması, zorunlu karşılıklara ödenen faizin kaldırılması, gecelik borç verme oranlarının artırılması ve zorunlu karşılıkların mevduat vadelerine göre azaltılması gibi birçok önlemi devreye soktu. Son olarak Sayın Ali Babacan, 22 Aralık’ta 49 bankanın tepe yöneticilerini Ankara’ya topladı. Bu toplantıya finansal istikrar ve düzenlemelerden sorumlu Merkez Bankası, Hazine, BDDK ve SPK’nın üst düzey yöneticileri de katıldı. Toplantıda Sayın Bakan’ın kredi genişlemesinin finansal istikrarı ve para politikasını tehdit ettiğini belirttiği ve bankalardan kredi genişlemesini yavaşlatmalarını istediği basına yansdı.

Kamuoyunda ekonomi yönetiminin kredi genişlemesinden neden bu kadar çekindiği fazla tartışılmadı. Tartışılan bölümünde ise iç kredi genişlemesinin ithalatı tetiklediği ve cari açığı artırdığından bahsedildi. Peki, gerçekten sorun sadece cari açıkla mı ilgili? Aşağıdaki grafik sorunun bankacılık sisteminin sistematik riskinde ciddi bir artışın da olduğunu gösteriyor. İsterseniz grafiğin neler söylediğini kısaca özetleyelim.

Şekil 1. Yerli bankaların son 12 aydaki dış kaynak kullanımı (milyon \$)

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi

Şekil 1, yerli bankaların son 1 yıl içinde kullandıkları net dış kaynak miktarını ve bunların vade dağılımını göstermektedir. Net dış kaynak kullanımı krizin Türkiye ekonomisine yıkıcı etkisinin başladığı 2008'in son çeyreğinde 17 milyar dolara ulaşmıştır. Daha sonra hızlı bir daralma yaşanmış ve Ekim 2009'a gelindiğinde bankaların kullandığı yurtdışı kaynaklar 7 milyar dolar azalmıştır. Daha sonra dış kaynak kullanımında toparlanma başlamıştır. Ekim 2010'a geldiğimizde ise bankaların yurtdışından kaynak kullanımı son bir yılda 22,5 milyar dolar artmıştır.

Son 1 yılda dış kaynak kullanımına ilişkin bir diğer önemli husus da bu kaynakların yüzde 98'inin kısa vadeli kaynaklardan oluşmasıdır. Bu dönemde bankaların kullandıkları uzun vadeli krediler yaklaşık 1 milyar dolar artarken, kısa vadeli kredilerdeki artış 9 milyar dolar olmuştur. Ayrıca, yabancı bankaların bankalarımızda tuttıkları mevduatlardaki 13 milyar dolarlık artışla birlikte kısa vadeli net dış kaynak kullanımı 22 milyar dolara çıkmıştır.

Bu veriler ışığında bankaların bozulan bilanço yapısı ve artan riskliliği ile ilgili iki tespit yapmak mümkündür. Öncelikle, iç kredilerdeki artışın önemli bir kısmı kısa vadeli yurtdışı kaynaklardan finanse edilmektedir. Yurtdışı kaynak kullanımının bu kadar hızlı artması uluslararası sermaye hareketleri açısından olağanüstü bir dönemde olduğumuzu göstermektedir. Fon kaynaklarının daralmaya geçeceği orta vadede bankalar oldukça güç durumda kalabilecektir. Fon akımlarının bu yapısı banka bilançolarında kalıcı ve sistematik bir bozulma ihtimalini artırmaktadır.

İkinci olarak, son dönemde kamuoyunda yoğun bir şekilde tartışılan kısa vadeli fon akımlarının sınırlandırılmasıyla ilgilidir. Son 1 yıl içinde sistemimize giren finansal akımın yüzde 57'si bankaların kullandığı kısa vadeli kaynaklarından oluşmaktadır. Örneğin, sıcak para olarak nitelenen portföy hareketleri son 1 yılda 15 milyar dolar düzeyindedir. Bankaların kısa vadeli kaynak kullanımının 22 milyar dolar olduğu düşünüldüğünde, bu alanda yapılacak düzenlemelerin cari açığın finansman yapısının düzeltilmesinde daha etkili olabilecektir.

Resmin bu tarafından bakıldığında Merkez Bankası ve BDDK'nın son dönemde kredi genişlemesine ilişkin aldığı önlemler son derece önemlidir. Kredi genişlemesinin iç tüketimi ve ithalatı tetiklemesi yoluyla cari açığı artırıcı etkisi olduğu kamuoyunda tartışılmaktadır. Ancak, görüldüğü üzere artan fon akımları bankaların finansman yapısında da ciddi bir değişime yol açmıştır. Bu da finansal sistemin önümüzdeki dönemde ciddi risklerle karşılaşabileceğini göstermektedir. Kredi genişlemesinin yavaşlatılması finansman yapısındaki hızlı bozulmayı düzeltici etki yapabilecektir. Bunun yanında bankaların kısa vadeli yabancı kaynak kullanımına ilişkin tedbirlerin de gündeme alınması cari açığın finansman yapısında düzelmeyi sağlayabilecektir.